

Kõrgem Kunstikool Pallas
Maaliosakond

Suletud ruum maalikunstis inimese meeleseisundi edasiandjana
Lõputöö

Viktoria Jegereva-Kalugina
Juhendaja: Rauno Thomas Moss

Tartu 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. LÄBIVAD MÕISTED	5
1.1 Ruum kui kunsti element	5
1.1.2 Suletud ruum tänapäeva kontekstis kui sotsiaalne probleem	5
1.1.3 Kitsaste ruumide mõju inimese seisundile	6
1.1.4 Ruumi mõju psühholoogilises kontekstis	7
1.1.5 Arhitektuurilise ruumi mõju näited	8
1.2 VISUAALSED MÄRGID	11
1.2.1 Suletud ja avatud kompositsioon	11
1.2.2 Emotsioonide kehaline väljendus	12
1.2.3 Värv kui emotsiooni edasiandmise vahend	12
2. PRAKTILINE OSA.....	15
2.1 Protsess	15
2.2 Analüüs	19
KASUTATUD KIRJANDUS	23

SISSEJUHATUS

Käesolev töö on pühendatud suletud ruumi uurimisele maalikunstis kui vahendile inimese sisemise seisundi edasiandmiseks. Käesolevas töös käsitletakse ruumi mitte konkreetse interjööri, vaid erilise seisundina, mis kujundab piiratuse, kokkusurumise ja suletuse tunnet. Kunstiajaloo jooksul on inimkeha traditsiooniliselt olnud üks peamisi väljendusvahendeid, mis suudab edasi anda keerukaid emotsionaalseid ja psühholoogilisi seisundeid.

Teema valik on tingitud minu isiklikust kogemusest ja tähelepanekutest ümbritseva keskkonna kohta, eelkõige inimeste osas, kes elavad väikestes korterites või ühiselamutes. Teise linna kolimine õpingute eesmärgil tähendas mulle, nagu paljudele teistele tudengitele, vajadust elada piiratud tingimustes, mis on suuresti seotud rahaliste võimalustega. Selline keskkond loob mitte ainult füüsilisi piiranguid, vaid tekitab ka psühholoogilise surve tunnet. Lisaks on mind alati huvitanud inimkeha plastika ja esteetika ning võimalus edastada sisemist seisundit vormi ja poosi kaudu.

Teema aktuaalsus tuleneb sellest, et kaasaegses linnakeskkonnas on suletud ruum muutumas üha levinumaks elutingimuseks. Piiratud elamispinnad, ühiselamud ja muud kompaktsed elamisvormid kujundavad kogemust, mis mõjutab mitte ainult inimese füüsilist eksistentsi, vaid ka tema psühholoogilist seisundit. See olukord on seotud linnade ülerahvastatuse, eluasemehindade tõusu ning piiratud ligipääsuga mugavatele elutingimustele. Selle tulemusena on üha rohkem inimesi sunnitud kohanema eluga kitsastes ruumides, mis süvendab surve, piirangute ja sisemise pinge tunnet ning võimaldab käsitleda suletud ruumi mitte ainult kunstilise kujundina, vaid ka aktuaalse sotsiaalse probleemina.

Suletuse teema eesmärk on uurida inimest kui füüsiliselt ja psühholoogiliselt piiratud olendit. Töö keskendub piirangute, isolatsiooni ja sisemise pinge tunde visuaalsele ja sisulisele edasiandmisele.

Füüsiline suletus ja eraldatus avalduvad inimese isoleerumises ümbritsevast keskkonnast, loobumises paljudest võimalustest ning piiratud reaalsuse järkjärgulises omaksvõtmises kui ainsa võimaliku eksistentsivormina. Paljud inimesed sulguvad endasse, distantseeruvad

välismaailmast ning eksisteerivad oma väikese mugavustsooni piirides. Minu eesmärk on kujutada seda seisundit visuaalselt ruumi, kompositsiooni ja inimfiguuri kaudu.

Psühholoogiline suletus on mitmes aspektis võrreldav kitsikuse tundega. Inimene eemaldub välismaailmast ja püüab end selle eest kaitsta, tajudes oma piiratud ruumi turvalise territooriumina ning ümbritsevat maailma millegi kättesaamatu, ärevust tekitava ja hirmutavana. Selle tulemusena muutub suletud ruum mitte ainult füüsiliseks keskkonnaks, vaid ka inimese sisemise seisundi peegelduseks.

Uurimisprobleem seisneb väljendusvahendite leidmises, mis võimaldavad edasi anda inimese sisemist seisundit ilma narratiivse jutustuse ja emotsioonide otsese illustreerimiseta. Töös käsitletakse, kuidas kehahoiak, kompositsioon, valgus ning figuuri ja ruumi piiride vastastikune mõju võivad toimida peamiste tähenduse kandjatena.

Eesmärgi saavutamiseks lahendatakse töös järgmised ülesanded: analüüsida suletud ruumi kui väljendusvahendit maalikunstis, uurida inimkeha võimalusi sisemise seisundi edasiandmisel, käsitleda erinevate ruumitüüpide mõju inimese psüühilisele seisundile ning viia läbi valminud teoste analüüs.

Praktiline osa hõlmab kahte maaliteost, mis põhinevad spetsiaalselt korraldatud fotosessiooni käigus modellidega loodud fotodel.

Märksõnad (5)

1. ruumitaju
2. isolatsioon
3. isikuruum
4. semiootika
5. maalikunst

1. LÄBIVAD MÕISTED

Järgmistes alapeatükkides käsitletakse lühidalt käesoleva töö aluseks olevaid põhimõisteid: ruum ja visuaalsed märgid. Erilist tähelepanu pööratakse ruumi mõjule inimese psühholoogilisele seisundile ning visuaalsete märkide, nagu poos ja värv analüüsile.

1.1 Ruum kui kunsti element

Ruum on üks olulisemaid ja universaalsemaid kunsti elemente. See viitab alale objektide sees, ümber ja nende vahel ning mängib võtmerolli selles, kuidas me tajume sügavust, kaugust ja omavahelisi seoseid kunsteoses. Kuigi ruum võib mõnikord tunduda abstraktne või mittekäegakatsutav, mõjutab see oluliselt teose üldist kompositsiooni, meeleolu ja selgust. Kompositsioonis mõjutab ruum rütmi, tasakaalu ja harmooniat. (The Virtual Instructor, n.d)

1.1.2 Suletud ruum tänapäeva kontekstis kui sotsiaalne probleem

Kaasaegses teaduskirjanduses ei taandu kitsas elamispind üksnes ruutmeetrite puudusele. Vastupidi, seda käsitletakse kui kompleksset nähtust, mis hõlmab lisaks ülerahvastatusele ja väikesele pindalale ka laiemat sotsiaalsete ja psühholoogiliste tegurite spektrit. Piiratud elamistingimustes elavad kõige sagedamini tudengid, madalapalgalised töötajad ning sotsiaalselt haavatavad elanikkonnarühmad.

Eluasemepuuduse sotsiaalne probleem kaasaegses maailmas on mitmetahuline ning seotud mitme omavahel seotud teguriga. Peamisteks põhjusteks on ülerahvastatus ja kiire linnastumine, mille tõttu ületab nõudlus eluaseme järele oluliselt pakkumise, eriti suurtes linnades. Olulist rolli mängib ka riigi majanduspoliitika, sealhulgas maksud ja finantsmehhanismid, mis võivad küll soodustada investeringuid kinnisvarasse, kuid samal ajal vähendada selle kättesaadavust elanikkonnale.

Lisaks süvendavad probleemi maa ja ehituse kõrge hind, sotsiaalelamute vähene areng, range ehitusregulatsioon ning eluaseme muutumine investeerimisvaraks. Kõik need tegurid kokku viivad hindade tõusuni, eluaseme kättesaadavuse vähenemiseni ning ülerahvastatud ja ebakvaliteetsete elamistingimuste levikuni, mistõttu on eluasemepuudus üks olulisemaid tänapäeva sotsiaalseid probleeme. (The Lancet, 2025)

Kaasaegsed eluasemesüsteemid kujunevad mitmete tegurite mõjul, nagu majandusliku arengu tase, poliitiline süsteem, riiklik poliitika ja maksustamine, samuti kultuurilised ja ajaloolised tingimused (The Lancet, 2025).

1.1.3 Kitsaste ruumide mõju inimese seisundile

Ülerahvastatus ja ebapiisavad elamistingimused soodustavad nakkushaiguste levikut, hingamisteede haiguste sagenemist ning suurendavad vigastuste riski (The Lancet, 2025). Lisaks avaldab kitsas elamispind märkimisväärt mõju inimese vaimsele tervisele ja üldisele heaolule.

Hongkongis läbi viidud uuring, mis käsitleb kitsaste elamistingimuste mõju vaimsele tervisele, näitab, et elamine äärmiselt väikestes ruumides (alla 13-14 m²) on seotud suurema ärevuse ja depressiooni riskiga ning madalama elukvaliteediga võrreldes üldpopulatsiooniga. Kitsas elamispind mõjutab heaolu läbi füüsiliste (piiratud ruum), sotsiaalsete (konfliktide sagenemine) ja isiklike (masendustunne ja madal enesehinnang) aspektide. Lisaks võib pikaajaline elamine sellistes tingimustes viia stressi ja läbipõlemiseni (Evans, 2003).

Alla 14 m² suurune elamispind on võrreldav väikeste stuudiokorterite või ühiselamutingimustega. Näiteks pakutakse Tallinna Ülikooli ühiselamutes 14-17 m² suuruseid tube, mis on mõeldud kahele inimesele, mis teeb umbes 7-8,5 m² ühe elaniku kohta (TLU, tlu.ee). Samal ajal võib ühisköökidest ja sanitaarruumide kasutamine piirata privaatsust ning suurendada psühholoogilist ebamugavust.

Äärmuslikuks näiteks eluasemeprobleemist on Hongkong, kus kõrge rahvastikutihedus (umbes 7,5 miljonit inimest 1104 km² kohta) põhjustab tõsise elamispinna puuduse (Kodric, 2019).

Umbes 100 000 inimest Hongkongis elab nn ebapiisavates elamistingimustes, sealhulgas korterites, mis on jaotatud väga väikesteks tubadeks, kirstusuurustes magamiskohtades ning ka katustele rajatud ajutistes elamutes. Üksteise peale paigutatud “puurid” on umbes 16 ruutjalga (umbes 1,5 m²). Lutikate eest kaitsmiseks kasutavad elanikud õhukesi sünteetilisi matte, bambusmattesid ja isegi vana linoleumi madratsite asemel. See on süge pool linnast, mis on tuntud oma jõukuse poolest.

Kõrged eluasemehinnad sunnivad inimesi elama kitsastes, ebahügieenilistes ja ohtlikes tingimustes. See probleem on ka üks peamisi ühiskondliku rahulolematuse põhjuseid Hongkongis. Eluasemehinnad on järsult tõusnud: Rahvusvahelise Valuutafondi andmetel kasvasid hinnad 2012. aasta esimese kümne kuuga 23% ning on alates 2008. aastast kahekordistunud. Üürihinnad on kasvanud sarnaselt. Hinnatõus muudab korraliku eluaseme suurele osale elanikkonnast kättesaamatuks ning suurendab rahulolematust valitsuse ja suurte arendajate suhtes. Paljud madala sissetulekuga elanikud esitavad taotlusi sotsiaaleluaseme saamiseks, kuid peavad ootama aastaid. Oxfam Hong Kongi uuringu kohaselt ootas ligi kolmveerand 500 küsitatud perest eluaset rohkem kui neli aastat (Associated Press, 2013).

Seega avaldab kitsas elamispind kompleksset negatiivset mõju inimeste tervisele, sotsiaalsetele suhetele ja elukvaliteedile, olles oluline tegur kaasaegses sotsiaalses probleemis, mida iseloomustab eluasemeline ebavõrdsus.

1.1.4 Ruumi mõju psühholoogilises kontekstis

Ruum kunstilises ja filosoofilises tähenduses ei toimi üksnes füüsilise keskkonnana, vaid ka erilise seisundina, mis kujundab inimese sisemist kogemust. See võib esile kutsuda laia spektri emotsionaalseid reaktsioone – alates turvatundest ja hubasusest kuni ärevuse, suletuse ja ebakindluseni. Inimese piirid ei alga ega lõpe tema nahaga (Hall, 1966). Selles mõttes võib ruumi käsitleda psühholoogilise kategooriana, mis on tihedalt seotud kujutlusvõime ja mälu.

Gaston Bachelard rõhutab, et ruumi tajumine on suurel määral määratud kujutlusvõime toimimisega: „kujutlusvõime ehitab seinu eeterlikest varjudest, julgustab end turvalisuse illusiooniga või vastupidi väriseb paksude seinte taga, kaheldes isegi kõige tugevamate tõkete vastupidavuses” (Bachelard, 1958, lk 18). Seega ei ole ruumi piirid üksnes füüsilised – neid kogetakse subjektiivselt ning need võivad muutuda vastavalt inimese sisemisele seisundile.

Inimese ruumitaju kujundavate paljude tegurite olulisuse mõistmist võib takistada kaks ekslikku arusaama: esiteks uskumus, et igal nähtusel on üks konkreetne ja selgelt määratletav põhjus, ning teiseks ettekujutus, et inimese piirid algavad ja lõpevad tema

nahaga. See tajus on dünaamiline, sest see on seotud tegevusega – sellega, mida antud ruumis on võimalik teha – mitte sellega, mida nähakse passiivse vaatlemise kaudu. (Hall, 1966)

Oluline aspekt on ka üksinduse ja piiratud ruumi kogemus. Isegi kitsad ja suletud ruumid võivad mälus omandada positiivse tähenduse, muutudes rahu ja sisemise tasakaalu paigaks. Näiteks pööning, mida kunagi kogeti ebamugavana, võib hiljem mälus muutuda ruumiks, mis on korraga kitsas ja avar, külm ja soe, kuid siiski rahustav (Bachelard, 1958).

Eriline koht Bachelardi filosoofias on nurgal kui suletud ruumi äärmuslikul vormil. Nurk toimib kui „üksilduse ruum kujutlusvõimele” (Bachelard, 1958, lk 68). See sümboliseerib eemaldumist välismaailmast ning loob tingimused sisemiseks keskendumiseks.

Ümbritsev ruum avaldab inimesele tugevat mõju. See võib toetada arengut, inspireerida ja luua rahutunde, näiteks siis, kui meid ümbritsevad kaunid hooned, hubane elukeskkond ja loodus. Vastupidistes tingimustes võib ruum aga tekitada ärritust, masendust ning isegi soodustada destruktiivset käitumist, nagu see juhtub ühetaolise hoonestuse, anonüümsete kõrghoonete, tööstuspiirkondade, mahajäetud alade ja piiratud suletud ruumide puhul.

Inimene viibib peaaegu pidevalt ruumi mõjuväljas, isegi kui ta seda ei teadvusta. Arhitektuur ja keskkond mõjutavad mitte ainult meeleolu, vaid ka käitumist, mõtlemist ja enesekontrolli taset (Ellard, 2015).

„Inimesed tajuvad ümbritsevat eelkõige visuaalselt. Kuigi ka teised meeled aitavad meil tunnetada oma kuuluvust paika ja sidet sellega, määrame just nägemise kaudu kõige täpsemalt arhitektuurilise ruumi piirid. Kõik, mida me näeme, ning ka meie ettekujutus sellest, kuidas teised meid näevad, on olulised tegurid, mis kujundavad meie käitumist ehitatud keskkonnas” (Ellard, 2015, lk 19).

1.1.5 Arhitektuurilise ruumi mõju näited

Colin Ellard toob näitena esile monumentaalsed hooned, nagu Püha Peetruse basiilika. Sellistesse ehitistesse sisenedes kogeb inimene tugevat emotsionaalset mõju: ruumi mõõtkava, kupli kõrgus, valgus ja rikkalik dekoratsioon loovad suurejoonelisuse tunde. Psühholoogilisel tasandil väljendub see sageli omaenda „väiksuse” tunnetamises, aukartuses ja isegi harduses. „Kui me puutume kokku suure ruumiga, olgu selleks lummas maastik,

hiiglaslik katedraal, muljetavaldava suurusega raekoda või kohtumaja, on üks meie peaaegu universaalne reaktsioon vaadata üles. See võimaldab meil kogeda positiivseid emotsioone, tunda mugavust, mis tuleneb ühenduse tundest millegi suurema või isegi millegi jumalikuga” (Ellard, 2015, lk 111). Sellised hooned on ajalooliselt kavandatud just selleks, et mõjutada inimeste teadvust, kujundada austust religioosse või muu võimu vastu ning tekitada inimeses tunne, et ta on seotud millegi endast suuremaga. Autorile toetuvad uuringud näitavad, et „ülevuse” kogemus võib muuta ajataju, vähendada enesekesksust ning tugevdada kuuluvustunnet millegi suuremaga.

Seejärel liigub autor erakordsetelt arhitektuursetelt objektidelt igapäevastele ruumidele, mis mõjutavad käitumist samuti, kuid märksa märkamatumalt. Näiteks kohtumaja on kujundatud nii, et inimene tunneks austust ja teatavat sisemist vaoshoitust: kõrged laed, ranged jooned ja massiivsed interjöörielemendid loovad võimu ja kontrolli atmosfääri. Sellises keskkonnas käituvad inimesed sagedamini ettevaatlikumalt, alluvamalt ja formaalsemalt. See tähendab, et arhitektuur võib tugevdada institutsionaalse autoriteedi tunnet ja kaudselt mõjutada inimeste otsuseid ja käitumist, isegi kui nad seda ei teadvusta.

Edasi käsitletakse kaubandusruume, nagu supermarketid ja kaubanduskeskused. Siin muutub keskkonna mõju varjatumaks ja samal ajal praktilisemaks. Inimene võib tulla konkreetse eesmärgiga, näiteks osta üks ese, kuid ruumis liikumise käigus muutub tema käitumine järk-järgult. Valgustus, muusika, lõhnad, ruumiplaneering ja kaupade paigutus loovad seisundi, kus kriitilisus väheneb ja enesekontroll nõrgeneb. Selle tulemusena hajub tähelepanu kergemini, tehakse impulsiivseid otsuseid ning ostetakse rohkem, kui algselt plaaniti. Autor rõhutab, et see ei ole juhuslik, vaid läbimõeldud disaini tulemus, mille eesmärk on suurendada tarbimist.

Seejärel vaadeldakse linnakeskkonna mõju emotsionaalsele seisundile. Ühetaolise hoonestuse, pikkade tühjade tänavate ja visuaalse mitmekesisuse puudumisega ruumid tekitavad igavust ning tunnet, et aeg kulgeb aeglaselt. Autor võrdleb seda seisundit sensoorse deprivatsiooni efektiga, kus aju saab liiga vähe stiimuleid ja hakkab „aeglustuma”. Vastupidiselt tekitavad erksad ja visuaalselt rikkad keskkonnad, näiteks tänavalaadad või elavad linnaruumid, vastupidise efekti: energia tõuseb, tähelepanu muutub aktiivsemaks ja meeleolu paraneb. Need erinevused avalduvad mitte ainult subjektiivselt, vaid ka käitumise ja isegi füsioloogiliste reaktsioonide tasandil.

C. Ellard rõhutab ka seda, et oluline ei ole ainult väline ruum, vaid ka see, kuidas ruum on sisemiselt korraldatud. Ta toob esile, et inimese jaoks on olulised ruumi piirid: „Tuhandete aastate jooksul on hoonete peamine vahend inimese käitumise mõjutamiseks olnud seinad – puidust, kivist, tellistest või betoonist. Seinad piiravad liikumist ja sulgevad vaate; need tagavad privaatsuse ja kaitse” (Ellard, 2015, lk 18).

Seinad piiravad liikumist ja sulgevad vaate; need pakuvad privaatsust ja kaitset. Vaate piiramisel on inimese psühholoogilisele seisundile oluline mõju. Naabri vaate sulgemist on kirjeldatud kui üht tõhusamat viisi inimese mõjutamiseks või isegi kahjustamiseks, kuna visuaalne kontakt ümbritseva keskkonnaga on seotud turvatunde, avatuse ja vabaduse kogemisega. (Hall, 1966)

Eksperimendi tulemusel, kus inimesed viibisid virtuaalselt modelleeritud ruumis, selgus, et inimesed eelistavad avatud keskseid alasid, kust on võimalik ümbritsevat kontrollida. See on seotud inimese põhilise psühholoogilise vajadusega turvalisuse ja ülevaate järele.

„Kui inimesed on sunnitud pidevalt viibima neile ebameeldivates kohtades, kogedes tugevat ohtu, kujuneb neil välja terve rida närvi- ja endokrinoloogilisi reaktsioone, mis võivad viia psüühikahäirete ja füüsilise tervise halvenemiseni” (Ellard, 2015, lk 83).

Autor rõhutab, et arhitektuuri mõju muutub tänapäeval üha tugevamaks. Kaasaegsed disainerid ja arhitektid toetuvad üha enam psühholoogia, kognitiivteaduse ja neurobioloogia andmetele, et mõista, kuidas inimesed ruumile reageerivad. Tehnoloogiate abil on võimalik mõõta emotsionaalseid reaktsioone alates südamerütmist kuni silmaliigutuste ja näoilmeteni ning kasutada neid andmeid keskkondade kujundamisel, mis mõjutavad inimest täpsemalt ja tõhusamalt. Seega ei ole arhitektuur enam pelgalt hoonete loomise kunst, vaid vahend, mis suudab peenelt suunata inimkäitumist ja kogemusi (Ellard, 2015, lk 10-11).

Seega mõjutab ruum inimest mitte ainult füüsiliselt, vaid ka psühholoogiliselt, kujundades tema emotsionaalset seisundit ja käitumist. See on eriti oluline kujutavas kunstis, kus ruumi saab kasutada vahendina sisemise pinge, suletuse ja surve edasiandmiseks.

1.2 VISUAALSED MÄRGID

Semiootikas on märk kõik see, mis annab märgi tõlgendajale edasi tähendust, mis ei ole märk ise (Wikipedia, 2024). See tähendab, et märk kujutab endast suhet märgikandja ehk märgi konkreetse füüsilise vormi, märgi objekti ehk maailma aspekti, mille kohta märk tähendust kannab, ning interpretandi ehk märgi tähenduse vahel sellisena, nagu tõlgendaja seda mõistab (Wikipedia, 2024). Diplomitöös käsitlen poosi visuaalse märgina, kuna see on visuaalselt tajutav vorm, mille kaudu vaataja loeb välja kindla tähenduse: meeleolu, emotsionaalse seisundi ja kujutise üldise väljendusliku iseloomu. Koos värvigammaga osaleb poos maali tervikliku visuaalse tähenduse kujundamises.

1.2.1 Suletud ja avatud kompositsioon

Kompositsioon on kunstiteoses hädavajalik element ning edukas tehniline kompositsioon on kunstniku intellektuaalse sisu omandamise tulemus (Mohamed, 2020).

Suletud kompositsioon iseloomustub mitmete tunnustega, sealhulgas sellega, et kõik elemendid paiknevad kujutise raami sees. Kunstnik piirab vaataja pilgu liikumist, kitsendades nähtavat ala, kuna teosel on selge põhiobjekt. Sageli paikneb tähelepanu keskpunkt kaadri keskel, mitte nurkades, ning kompositsioon läheneb geomeetrilisele korrastatusele. Selline kompositsioon loob stabiilse ja tasakaalustatud kujutise, mis tekitab terviklikkuse ja rahulikkuse tunde. Tasakaal on nähtav, elementidevaheline kooskõla ning stabiilsus on selged ja üheselt mõistetavad.

Kujutavas kunstis viitab suletud kompositsioon struktuursele paigutusele, mille puhul kõik visuaalsed elemendid jäävad maalilise raami piiridesse. Erinevalt avatud kompositsioonist ei ulatu kujutatud reaalsus väljapoole pildipinda, vaid on teadlikult piiratud, luues terviklikkuse ja ühtsuse tunde. Suletud kompositsioonid on sageli seotud stabiilsuse, tasakaalu ja selgusega. Sellise ülesehituse puhul suunatakse vaataja tähelepanu teose kesksetele elementidele, vähendades perifeersetest detailidest tulenevaid segavaid mõjusid.

Suletud kompositsioon on iseloomulik renessansiajastu kunstile, kus kunstnikud rõhutasid harmoonilisi proportsioone ja selgelt määratletud ruumilist korraldust. Peamine objekt

paikneb tavaliselt kujutise geomeetrilise keskme lähedal ning seda toetavad tugevad vertikaalsed ja horisontaalsed jooned, mis tugevdavad tasakaalu. (Babayev, 2025)

1.2.2 Emotsioonide kehaline väljendus

Oma uurimustes näitab Darwin, et tugeva kannatuse seisundis reageerib inimese keha mitte ainult näoilmete kaudu, vaid eelkõige liikumise, pinge ja poosi kaudu. Ta kirjutab, et „tugev valu sunnib kõiki loomi [...] tegema kõige äärmuslikumaid ja mitmekesisemaid pingutusi, et kannatuse põhjust vältida” (Darwin 1872, lk 72). Seetõttu võib keha rasketes tingimustes, näiteks kitsas või suletud ruumis, kujutada kehana, mis püüab vabaneda: inimene pingutab lihaseid, kummardub, toetub kätega, tõukab end seintest eemale või püüab kaitsta vigastatud kehaosa. Tugeva kannatuse korral kujuneb välja „harjumus pingutada kõiki lihaseid maksimaalse jõuga” (Darwin 1872, lk 72). Äärmusliku kannatuse korral kaldub keha kõige tormilisemate, peaaegu krampjate liigutuste poole. Seetõttu võib inimese poosi hirmu, valu või lämmatava piirangu seisundis kujutada tugeva lihaspinge kaudu: kokku surutud õlad, kummardunud selg, keha vastu surutud käed, pinges käelabad, kokku tõmmatud põlved.

Siiski kirjeldab Darwin ka vastupidist seisundit, mil inimene mõistab, et midagi ei ole enam võimalik teha. Siis asendub meeleheitlik lein sügava kurbuse või lootusetusega ning keha muutub liikumatuks: „kannataja istub liikumatult või õõtsub õrnalt edasi-tagasi” (Darwin 1897, lk 80). See sobib inimese kujutamiseks suletud ruumis pärast pikaajalist pinget: figuur võib olla kokku surutud, allapoole vajunud, istuda põrandal, hoida põlvedest kinni, kallutada keha ettepoole. Sellises seisundis saabub kurnatus: lihased lõdvestuvad, hingamine muutub nõrgaks, keha kaotab aktiivsuse (Darwin 1897).

Seega võib inimese keha rasketes tingimustes kujutada kahel peamisel viisil: aktiivse vastupanu kaudu: pinge, väänlemine, järsud liigutused, püüe vabaneda; või passiivse meeleheite kaudu: liikumatus, kokkusurutus, allasuunatus ja lihaste lõdvestumine. Mõlemal juhul muutub inimese poos vahendiks, mille abil edastada sisemist seisundit ilma vajaduseta detailselt kujutada näoilmeid.

1.2.3 Värv kui emotsiooni edasiandmise vahend

Värv on kujutavas kunstis üks olulisemaid väljendusvahendeid, kuna see mõjutab mitte ainult kujutise visuaalset ülesehitust, vaid ka teose emotsionaalset tajumist. Värv võib

käsitleda visuaalse kogemuse omadusena, mida kirjeldatakse kolme põhitunnuse kaudu: värvitoon, küllastus ja heledus. Selline arusaam ühendab taju subjektiivse poole ja visuaalse stiimuli objektiivsed parameetrid (Gage, 1999).

Maalikunsti analüüsimisel on oluline arvestada mitte ainult konkreetset värvitooni, vaid ka selle heledust, küllastust, kontrastsust ja koostoimet teiste värvidega. Värvide jagunemine „soojadeks” ja „külmadeks” ei ole niivõrd füüsikaline omadus, kuivõrd püsiv kultuuriline ja psühholoogiline metafoor. Kuigi füüsika seisukohalt on sini-violetne spektriosa seotud suurema energiaga, tajutakse kultuuris kollaseid, oranže ja punaseid värve sagedamini „soojadena”, siniseid ja rohelisi aga „külmadena” (Gage, 1999). Seetõttu võib külm värvipalett maalikunstis tugevdada distantsti, vaikuse, melanhoolia või emotsionaalse eemaldatuse tunnet.

Sooja ja külma värvipaleti tajumine on seotud kujutise emotsionaalse mõjuga. Soojad värvid, näiteks punane ja oranž, seostuvad sagedamini aktiivsuse, erutuse ja energiaga, samas kui külmad värvid, näiteks sinine ja roheline, mõjuvad rahulikumate, vaoshoitumate ja introspektiivsematena (Withrow, 2004). Selliseid tähendusi ei tohiks siiski käsitleda absoluutsete ega universaalsetena: värvi emotsionaalne mõju sõltub kultuurilisest kontekstist, vaataja isiklikust kogemusest, teose süžees ja üldisest kunstilisest ülesehitusest.

Eraldi tähtsus on värvi heledusel ja küllastusel. Rahulikumad värvipaletid põhinevad sagedamini külmadel sinistel ja rohelistel toonidel, suuremal heledusel ja madalamal küllastusel. Seevastu erutavamad paletid kasutavad soojemaid ja küllastunumaid värve, eelkõige punaseid ja kollaseid toone. Negatiivseid palette iseloomustab pruunide, tumepunaste ja hallide toonide ülekaal (Bartram, Patra, & Stone, 2017).

Tumedatel ja summutatud toonidel on oluline roll teose emotsionaalse atmosfääri loomisel. Uurimuses *Affective Color in Visualization* kirjeldatakse pruuni värvi kui „kurba” ja „kopitanut”; negatiivsed paletid sisaldavad üldiselt rohkem pruune, tumepunaseid ja halle toone (Bartram, Patra, & Stone, 2017). Must ja sellele lähedased tumedad toonid võivad mõjuda visuaalselt raskete, pingestatud või domineerivatena, mistõttu nende kasutamine maalikunstis võib sageli tugevdada kujutise dramaatilisust, ärevust või sünget meeleolu (Gage, 1999).

Värvipalett osaleb maali üldmulje kujundamises koos süžee, kompositsiooni ning valguse ja varju lahendusega. Üksikute värvitoonide tähendus ei ole püsiv, vaid sõltub nende omavahelisest kooslusest, heledus- ja küllastusastmest ning kunstilisest ja kultuurilisest kontekstist. Seetõttu tuleks maali analüüsimisel käsitleda värvi kui osa teose üldisest kunstilisest süsteemist.

2. PRAKTILINE OSA

2.1 Protsess

Käesoleva lõputöö raames valmis kahest maalist koosnev seeria (vt joonist 1). Töö idee keskendus isolatsiooni, surve ja psühholoogilise ebamugavuse kujutamisele olukorras, kus keha on sunnitud kohanema kitsaste ruumiliste piiridega.

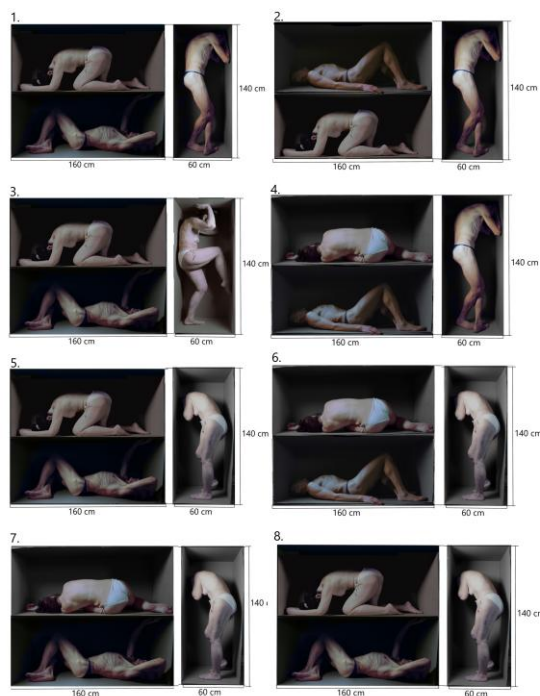
Joonis 1. Maaliseeria „Suletud ruum” üldvaade. Foto Maria Grünberg; autori täiendatud

Tööd on tehtud fotode põhjal, mis valmisid spetsiaalselt diplomitöö jaoks korraldatud fotosessiooni käigus. Esimeses etapis korraldasin fotosessiooni, mille jaoks valmistasin papist improviseeritud konstruktsiooni kasti kujul. Konstruktsiooni kõrgus oli 63,5 cm, pikkus 148,5 cm ja laius 65 cm. Sisemise ruumi pindala oli ligikaudu 1 m². See kast ei olnud ainult fotosessiooni tehniline element, vaid ka kogu seeria oluline tähenduslik alus. Seda võib käsitleda kui äärmiselt piiratud eluruumi mudelit, mille prototüübiks olid Hongkongi mikrokorterid. Edward Hall märgib, et suletud ruumi kirjeldamisel kerkis korduvalt esile

„hauakambri” kujund, mis rõhutab suletud ruumi seost surve, isolatsiooni ja psühholoogilise ebamugavuse tundega (Hall, 1966, p. 162).

Fotosessioonis osalesid mees- ja naismodell. Kahe erineva modelli kasutamine võimaldas näidata, et isolatsiooni, surve ja piiratuse tunne on universaalne ega ole seotud ainult ühe sooga. Modellid paiknesid loodud ruumi sees ja võtsid erinevaid kehaasendeid. Otsisin poose, mis väljendaksid keha sunnitud kohanemist piiratud ruumiga: kokkutõmbumist, painutamist, toetumist, lamamist ja ruumi piiridega füüsilist suhestumist. Oluline oli, et keha ei mõjuks ainult anatoomilise vormina, vaid muutuks inimese sisemise seisundi väljendamis vahendiks.

Pärast fotosessiooni töötasin läbi fotomaterjali ja jätsin alles kaadrid, mis vastasid kõige paremini töö ideele. Lähtusin sellest, kus keha ja ruumi vaheline pinge oli kõige selgemalt tajutav. Eelistasin fotosid, kus figuur ei mõjunud vabalt ega mugavalt, vaid kus kehaasend kandis endas survet, ebamugavust või kurnatust. Nende fotode põhjal koostas digitaalsed kompositsioonikavandid, mille abil katsetasin figuuride paigutust, formaati ja ruumijaotust ning hindasin, millised lahendused toetavad kõige paremini töö põhiideed (vt joonist 2).

Joonis 2. Digitaalsed kompositsioonikavandid fotomaterjali põhjal

Enne maalimise alustamist tuli ette valmistada lõuendid, mille pingutasin alusraamidele iseseisvalt. Pärast lõuendite ettevalmistamist kandsin kompositsioonid lõuendile kalka ja lihtsa pliiatsi abil. Maalid teostasin õlivärvidega. Tööprotsessis lähtusin fotodest ja digitaalsetest kavanditest, kuid ei käsitlenud neid lõplike kujutistena. Esmalt määrasin suuremad tonaalsed suhted ja tumeda ruumi üldise atmosfääri, seejärel keskendusin figuuride vormile, valguse ja varju vahekorrale ning keha suhtele ümbritseva ruumiga (vt joonist 3).

Joonis 3. Maalimisprotsessi vaade. Autori erakogu

Maal „Suletud ruum I” on vertikaalse ülesehitusega ning kujutab figuuri kitsas püstises ruumis (vt joonist 4). Töö mõõtmed on 140 × 60 cm. Maal „Suletud ruum II” on horisontaalse formaadiga ning selle ruum on jagatud kaheks tasandiks (vt joonist 5). Mõlemas töös on keskne koht inimkehal, mis on asetatud tumedasse ja suletud ruumi. Figuur on vastandatud ümbritsevale keskkonnale: hele nahk eristub tumedate pindade taustal, et keha jääks peamiseks tähenduse kandjaks. Selline visuaalne võtte aitab suunata vaataja tähelepanu keha seisundile ja selle suhtele ruumiga.

Joonis 4. Maal „Suletud ruum I”, õli lõuendil. Reprofoto Maria Grünberg

Joonis 5. Maal „Suletud ruum II”, õli lõuendil. Reprofoto Maria Grünber

2.2 Analüüs

Järgnevalt avan maaliseeria „Suletud ruum” visuaalset lõpptulemust kujundanud otsuseid.

Praktilises osas uurisin, kuidas ruum mõjutab inimese psühholoogilist seisundit ning millised visuaalsed märgid võiksid aidata maaliseeria loomisel. Minu jaoks oli oluline näidata mitte ainult inimese füüsilist suletust kitsas ruumis, vaid ka tema sisemist, psühholoogilist seisundit.

Mõlemas maalis kasutasin suletud kompositsiooni. Selle tulemusena ei liigu vaataja pilk kujutisest väljapoole, vaid jääb suletud vormi sisse. Ruumil on selged kasti piirid, mille sees paikneb peamine objekt – inimkeha. Selline kompositsioon aitab rõhutada, et figuur ei eksisteeri vabalt, vaid asub piiratud tingimustes. Ruum ei toeta keha loomulikku asendit, vaid surub seda kokku ja sunnib figuuri kohanema etteantud kitsaste piiridega. Kasti kujund sulgeb figuuri enda sisse ning võtab temalt samal ajal väljapääsu võimaluse.

Keskset valgusallikat kasutasin selleks, et suunata vaataja tähelepanu figuurile. Valgus toob keha tumedast ruumist esile ja muudab selle peamiseks tähenduse kandjaks. Tausta puhul kasutasin tumedaid, hallikaspruune ja mustale lähedasi toone. Lähtudes peatükist 1.2.3, kus käsitletakse värvi emotsionaalset mõju, võib öelda, et sellised summutatud ja tumedad toonid aitavad luua raske, suletud ja pingestatud atmosfääri. Need muudavad ruumi visuaalselt rõhuvaks ning tugevdavad isolatsiooni ja psühholoogilise ebamugavuse tunnet. Hele nahatoon seevastu vastandub tumedale taustale ja tõuseb seetõttu tugevalt esile. Selle kontrasti kaudu koondub vaataja tähelepanu kehale, selle poosile ja pingele.

Praktilises töös kasutasin Darwini mõtet, et tugev emotsionaalne või füüsiline pinge ei avaldu ainult näoilmes, vaid kogu kehas (vt ptk 1.2.2). Seetõttu ei ole minu maalides peamiseks väljendusvahendiks nägu, vaid poos. Painutatud selg, langetatud pea, pinges torso, kõverdatud jalad ja käte asend aitavad edasi anda survet, väsimust, lootusetust ja sisemist tühjust.

Maal „Suletud ruum I” avaldub see idee figuuri kaudu, kes on aktiivse pinge seisundis. Keha on painutatud, suunatud ruumi piiri poole ega saa võtta loomulikku asendit. Figuur on pööratud seljaga vaataja poole ning nägu on osaliselt kätega varjatud. See on oluline, sest

vaataja ei saa otsest emotsionaalset vastust näoilme kaudu. Selle asemel peab ta figuuri seisundit lugema keha kaudu: selja kaarest, käte asendist, kokkusurutusest ja suunatusest seina poole. Langetatud pea kaob varju, nägu muutub kättesaamatuks ning see tugevdab suletuse ja sisemise isolatsiooni tunnet.

Maalis „Suletud ruum II” võib näha kahte erinevat seisundit, millest kirjutab Darwin: aktiivset pinget ja passiivset kurnatust. Ülemine figuur mõjub pingestatud ja kokkusurutuna. Naine toetub põlvedele, tema torso on pinges ning pea toetub vastu põrandat. See poos annab edasi keha aktiivset reaktsiooni ruumi survele. Inimene justkui püüab veel vastu pidada, kohaneda ja leida tuge, kuid ruum on nii väike, et keha ei saa vabalt sirutada ega võtta loomulikku asendit.

Alumine lamav figuur mõjub seevastu passiivsema ja kurnatumana. Jalad on kõverdunud, üks käsi asub pea all ning teine puudutab lage. Seda asendit võib seostada seisundiga, kus pärast pikaajalist pinget kaotab keha aktiivsuse, muutub liikumatuks ja justkui allub olukorrale. Isegi lamavas asendis jääb keha sõltuvaks kasti piiridest.

Ka seinte värvi valisin teadlikult. Hall värv seostub betooniga – külma, raske ja isikupäratu materjaliga. Seetõttu tugevdavad hallid ja tumedad pinnad surve tunnet ning muudavad ruumi vähem elavaks ja vähem mugavaks. Seda ei tajuta kodu või kaitstud paigana, vaid keskkonnana, mis surub inimest alla ja piirab tema olemist.

Minu eesmärk oli edasi anda mitte ilmset emotsiooni, vaid keerulisemat seisundit, mis hõlmab psühholoogilist kitsikust, sisemist tühjust, lootusetust ja sisemist kaost. Loobusin teadlikult nägudel emotsioonide detailsest kujutamisest. Ma ei soovinud anda vaatajale miimika kaudu otsest vastust, vaid jääta ruumi mõtlemiseks. Kui nägu väljendab selgelt hirmu, valu või meeleheidet, on vaatajal lihtsam tegelase seisundit kohe mõista. Mõista, et inimene asub väikeses füüsilises ruumis, on üsna lihtne. Palju keerulisem on näidata, et ta viibib ka sisemise suletuse seisundis.

Seega ei ole suletud ruum minu töödes lihtsalt taust, vaid vahend inimese sisemise seisundi edasiandmiseks. Keha, valgus, värv, poos ja kompositsioon töötavad koos, et näidata inimest, kes on suletud mitte ainult visuaalselt, vaid ka psühholoogiliselt.

KOKKUVÕTE

Käesoleva diplomitöö keskmes on küsimus, kuidas suletud ruumi saab kasutada maalikunstis inimese sisemise seisundi edasiandmise vahendina. Töö põhiidee seisneb selles, et ruum ei ole ainult füüsiline keskkond, vaid võib toimida ka aktiivse väljendusliku elemendina, mis mõjutab kujutatud inimese keha, poosi ja psühholoogilise seisundi tajumist.

Töö eesmärk oli uurida, kuidas suletud ja piiratud ruumi kaudu saab edasi anda isolatsiooni, surve, sisemise kitsikuse ja psühholoogilise ebamugavuse tunnet. Selle eesmärgi saavutamiseks käsitlesin teoreetilises osas selliseid mõisteid nagu ruum kunstis, suletud ruum sotsiaalse ja psühholoogilise probleemina, arhitektuurilise keskkonna mõju inimesele, visuaalsed märgid, suletud kompositsioon, emotsioonide kehaline väljendus ning värv kui emotsionaalse seisundi edasiandmise vahend.

Käsitletud materjali põhjal jõudsin järeldusele, et suletud ruumi võib seostada mitte ainult füüsilise piiratuse, vaid ka inimese sisemise suletusega. Kitsas ruum mõjutab keha, piirab selle liikumist ja sunnib figuuri kohanema etteantud piiridega. Maalikunstis saab seda edasi anda kompositsiooni, poosi, valguse, värvi ning figuuri ja ümbritseva keskkonna suhte kaudu.

Praktilise töö tulemusena valmis kahest maalist koosnev seeria „Suletud ruum”. Tööd loodi spetsiaalselt korraldatud fotosessiooni käigus tehtud fotode põhjal. Seerias on esitatud kaks erinevat kompositsioonilist olukorda: üks töö kujutab figuuri kitsas vertikaalses ruumis, teine töö aga ruumi, mis on horisontaalselt jagatud kaheks tasandiks.

Mõlemas maal on keskseks väljenduslikuks elemendiks inimkeha. Loobusin teadlikult nägude detailsest kujutamisest ja otsesest miimikast, sest minu eesmärk ei olnud näidata ilmset emotsiooni, vaid anda edasi keerulisemat seisundit: sisemist tühjust, lootusetust, psühholoogilist kitsikust ja suletuse tunnet.

Värvilahendus kujunes samuti töö oluliseks osaks. Heleda keha ja tumeda, hallikaspruuni ruumi kontrast aitab suunata vaataja tähelepanu figuurile. Tumedad ja summutatud toonid muudavad ruumi raskeks, suletuks ja visuaalselt rõhuvaks, samal ajal kui hele nahk tugevdab inimese haavatavuse tunnet selles keskkonnas. Seega töötavad värv, valgus ja vari koos

poosi ja kompositsiooniga, et anda edasi psühholoogilist seisundit ilma otsese narratiivse selgitusega.

Töö eesmärki võib pidada saavutatuks, sest loodud seerias õnnestus suletud ruumi kujutada mitte ainult nähtava füüsilise keskkonnana, vaid ka inimese sisemise seisundi peegeldusena. Oluliseks järeltuleks kujunes arusaam, et psühholoogilist pinget saab edasi anda mitte ainult näo, vaid kogu keha kaudu. Poos, pea, käte, selja ja jalgade asend võivad toimida visuaalsete märkidena, mille abil vaataja saab lugeda figuuri seisundit.

Üheks peamiseks raskuseks tööprotsessis oli tasakaalu leidmine fotomaterjali ja maalilise üldistuse vahel. Minu jaoks oli oluline, et maalid ei mõjuks lihtsalt foto lõuendile ülekandmisena, vaid kujuneksid iseseisvateks kunstilisteks kujunditeks. Samuti oli keeruline edasi anda sisemist suletust ilma selge miimika ja otseste dramaatiliste žestideta.

Töö selle seeriaga aitas mul sügavamalt mõista ruumi, keha ja psühholoogilise seisundi omavahelist seost. Veendusin, et suletud ruum võib olla tugev kunstiline vahend, mis suudab edasi anda mitte ainult füüsilist piiratust, vaid ka sisemist isolatsiooni. Minu jaoks on see teema seotud mitte ainult väikeste eluruumide sotsiaalse kontekstiga, vaid ka isikliku tunnetusega sellest, kuidas keskkond võib mõjutada inimest, tema käitumist ja enesetaju.

Edaspidi oleks võimalik seda teemat arendada suurema maaliseeria kaudu, uurides erinevaid suletud ruume, erinevaid kehaasendeid ja valguslahendusi. Samuti oleks võimalik jätkata uurimist, kuidas väikesed eluruumid, ühiselamud, ajutine eluase ja teised piiratud keskkonnad mõjutavad inimese psühholoogilist seisundit. Praktilises plaanis saab seda teemat avada uute maaliseeriatega, kus ruumi käsitletakse mitte interjööriks, vaid inimese sisemise seisundi visuaalse vormina.

KASUTATUD KIRJANDUS

The Virtual Instructor. (n.d.). *The Elements of Art: Space*.

URL (01.04.2026)

<https://thevirtualinstructor.com/space.html>

Babayev, M. (2025). *Principles of open and closed images in composition: open composition in fine arts*. South Florida Journal of Development, Miami.

URL (03.04.2026)

<https://ojs.southfloridapublishing.com/ojs/index.php/jdev/article/view/6052/4028>

Mohamed, I. E. A. (2020). *The aesthetic and intellectual dimensions of open composition in contemporary painting*. International Journal of Social Science and Humanities Research.

URL (12.04.2026)

<https://www.researchpublish.com/papers/the-aesthetic-and-intellectual-dimensions-of-open-composition-in-contemporary-painting>

Darwin, C. (1897). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*.

URL (28.04.2026)

https://darwin-online.org.uk/converted/pdf/1897_Expression_F1152.pdf

Ellard, C. (2015). *Places of the Heart: The Psychogeography of Everyday Life*.

URL (22.04.2026)

<https://www.klex.ru/xxj>

Tallinn University. (n.d.). *Dormitory*.

URL (28.04.2026)

<https://www.tlu.ee/en/dormitory>

Bentley, R., Mason, K., Jacobs, D., Blakely, T., Howden-Chapman, P., Li, A., et al. (2025). *Housing as a social determinant of health: A contemporary framework*. The Lancet Public Health.

URL (23.04.2026)

<https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667%2825%2900142-2/fulltext>

Evans, G.W.(2003). *The built environment and mental health*. Journal of Urban Health, 80(4), pp.536–555.

URL (15.04.2026)

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14709704/>

Kodrič, M. (2019). *A person is worth nothing: This is how Hong Kongers live in a 1.5 m² apartment*. City Magazine.

URL (20.04.2026)

<https://citymagazine.si/en/man-is-not-worth-anything-this-is-how-hongkongers-live-in-a-15-m%C2%B2-large-apartment/>

Associated Press (2013). *Cages are Hong Kong homes: Cramped and unsafe, residences for many reflect a great divide*.

URL (20.04.2026)

<https://www.timesunion.com/business/article/Cages-are-Hong-Kong-homes-4261467.php>

Sign (semiotics). (2024). *Wikipedia*.

URL (05.05.2026)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Sign_\(semiotics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Sign_(semiotics))

Hall, E. T. (1969/1990) *The Hidden Dimension*. New York: Anchor Books Editions.

URL (21.05.2026)

<https://online.fliphtml5.com/waiom/kdov/#p=4>

Bartram, L., Patra, A., & Stone, M. (2017). *Affective Color in Visualization*. Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 1364–1374.

URL (22.05.2026)

<https://dl.acm.org/doi/10.1145/3025453.3026041>

Gage, J. (1999). *Color and Meaning: Art, Science, and Symbolism*. University of California Press.

URL (22.05.2026)

<https://share.google/qNuY3dZVRfRkrx9vp>

Withrow, R. L. (2004). The use of color in art therapy. *The Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 43(1), 33–40.

URL (22.05.2026)

https://www.academia.edu/8555293/The_Use_of_Color_in_Art_Therapy

Autorideklaratsioon ja lihtlitsents

Mina Viktoria Jegereva-Kalugina

1. olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

2. annan Kõrgemale Kunstikoolile Pallas tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Suletud ruum maalikunstis inimese meeleseisundi edasiandjana”

mille juhendaja on Rauno Thomas Moss.

2.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogus ja digiarhiivis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogus alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitset reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

5. olen teadlik, et Pallasel ja autoril on õigus kasutada lõputööd ilma vastastikku tasu maksmata. Lõputöö (nii kirjaliku kui praktilise osa) igakordsel kasutamisel tuleb mõlemal osapoolel tööle lisada järgmised andmed: lõputöö, lõputöö autori nimi, õppeasutus, lõputöö kaitsmise aasta, lõputöö juhendaja(te) nimi.

Töö autor: _____

(digitaalne) allkiri, kuupäev